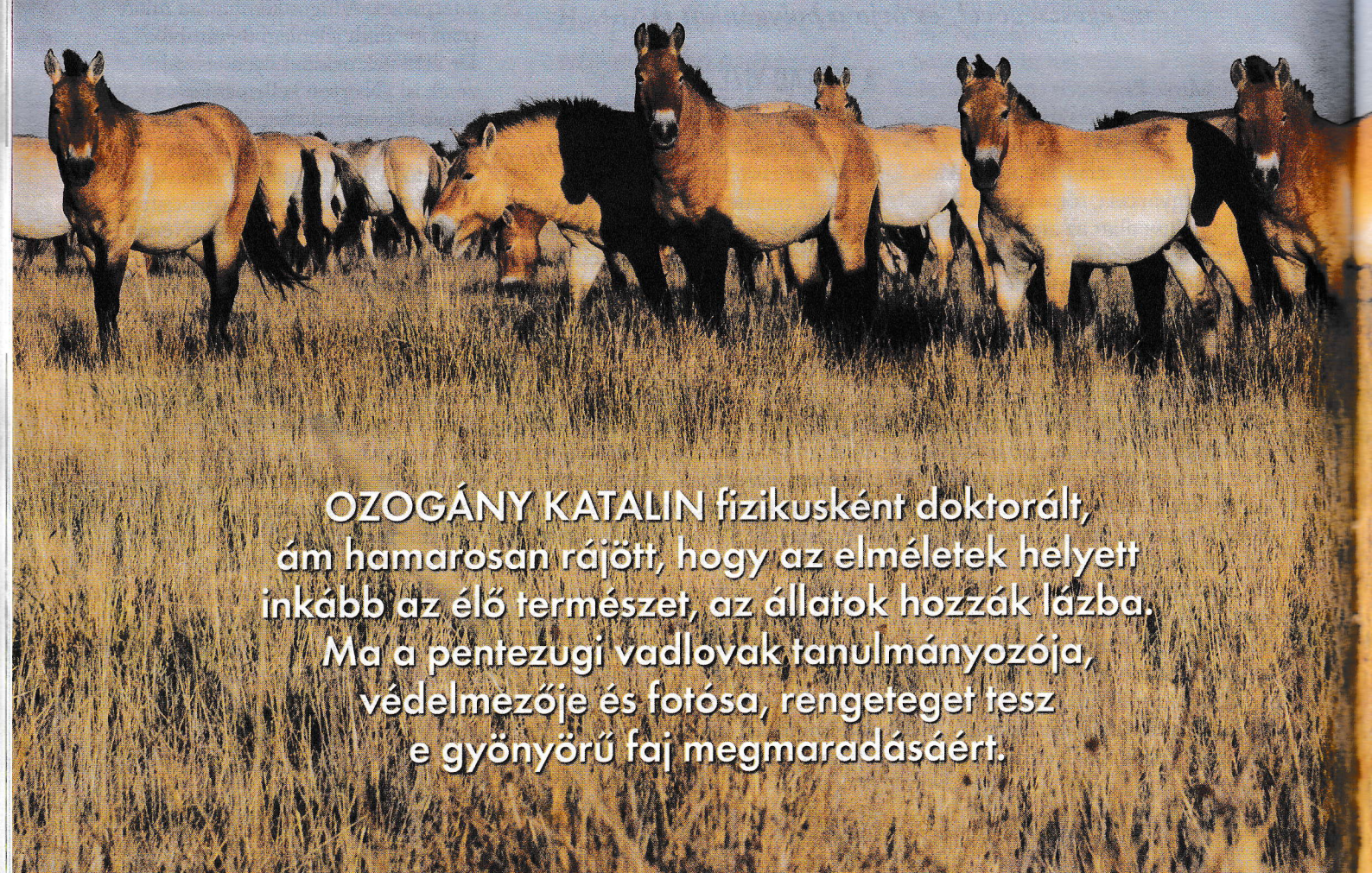

én történetem

AMIKOR
BEFOGAD
A MÉNES

ÉLET A HORTOBÁGYI VADLOVAK KÖZÖTT

A herd of Przewalski horses is shown in a field of tall, golden-brown grass. The horses are of various colors, including brown, tan, and black. They are standing and looking in different directions. The background is a clear blue sky.

OZOGÁNY KATALIN fizikusként doktorált,
ám hamarosan rájött, hogy az elméletek helyett
inkább az élő természet, az állatok hozzák lázba.
Ma a pentezugi vadlovak tanulmányozója,
védelmezője és fotósa, rengeteget tesz
e gyönyörű faj megmaradásáért.

Éppen öt éve, hogy ott ültem Gombaszögön, a felvidéki magyar fiatalok nyári fesztiválján, és hallgattam Ozogány Katalint, ezt a törékeny, szőke nőt, aki Somorjáról került a pentezugi vadlovak közé. Azt ecsegtelte a közönségnek nagy lelkesen, hogyan vizsgálják a Hortobágyi Nemzeti Parkban egy héliumos ballonnal szerelt kamerával a ménes viselkedését.

Az azóta eltelt években a ballonnál drón lett, Kata vadlovak iránti szenvedélye pedig erősebb, mint valaha: ma már nemcsak kutatja a viselkedésüket, de csodálatos képeivel megmentésük fontosságára szeretné mindannyiunk figyelmét felhívni.

A Przewalski-ló az utolsó, napjainkig fennmaradt olyan vadló, amely soha nem volt háziastíva és belovagolva. Ezek a leszármazottai az őskori barlangrajzokon ábrázolt vadlovaknak, amelyek egykor benépesítették Eurázsia füves pusztáit. Sokáig kihaltak hitték őket, mígnem 1881-ben Mongóliában felfedezték utolsó populációjukat, de sajnos száz évvel később az emberi terjeszkedés, vadászat és gyűjtőszennvedély következtében végleg eltűntek a vadonból.

A teljes kihalástól az állatkertek gondos fajmentő tevékenysége mentette meg őket. A fogságban megmaradt, genetikailag tiszta vérű tizenkét egyed vált az alapjává annak a nemzetközi programnak, melynek eredményeképpen ma újra kétezer-ötszáz körüli a világszáma.

Ehhez a fajmentő kezdeményezéshez csatlakozott a Hortobágyi Nemzeti Park huszonhat évvel ezelőtt,

megalapítva a Pentezugi Vadlórezervátumot. A visszatelepítésnek köszönhetően ma már hat-hétszáz vadló él ismét Mongólia fennsíkjain, és közel háromszáz található nálunk, a Hortobágyon.

Ezzel Magyarország igazi természetvédelmi sikertörténetét könyvelhet el, mely nagyban köszönhető a nemzeti park elkötelezett munkatársainak.

A GALAXISTÓL A PUSZTAIG

– A mai sikereink ellenére egyáltalán nem volt egyenes az utam a vadlovakig – meséli Kata mosolyogva. – Bár mindig is imádtam a természetet, a pápai középiskola után orvosi egyetemre jelentkeztem. Egy év után aztán rájöttem, hogy ez a hivatás nem nekem való. Nehezen kapcsolódom az emberekhez, ráadásul világéletemben az állatok érdekeltek. Leginkább zoológus szerettem volna lenni, de akkor nem találtam meg ehhez a megfelelő képzést. Azért választottam végül a fizikát, mert rendkívül kíváncsi voltam, hogyan működik a világ, és ennek megismeréséhez a fizika a legalkalmasabb. A lovakhoz akkor még semmi közöm nem volt, a doktori disszertációm is a galaxisok fényességéről írtam. Lassan érett meg bennem, de egyre világosabbá vált, hogy bár szeretem az elméleti fizikát, nem biztos, hogy szeretném folytatni, hisz gyermekkoromtól kezdve a természet vonzott igazán. Már kicsiként is rengeteg természetfilmet néztem, folyton állatokról olvastam, →

Kata és csapata drónokkal figyeli a vadlovak csoportos mozgását

minden kóbor kutyát hazavittem, ebihalakból neveltem békákat, hernyókból pillangókat.

Kata a PhD megszerzése után került az ELTE Biológiai Fizika Tanszékére, ahol csoportos mozgással kezdett foglalkozni.

Ahogy magyarázza, ez egy olyan gyorsan fejlődő kutatási határterülete a fizikának és a viselkedésbiológiának, amely nagyon sok szinten előfordul a természetben: a halrajok szinkronizációját, a madárcsapatok repülését, de a nagy afrikai állatvándorlást is ide soroljuk.

– Nagyon szerettem volna, hogy a kutatásaimnak legyen természetvédelmi hasznuk, segítsék az adott faj megmentését. Akkor még nem tudtam a Przewalski-lovak létezéséről, filmes kollégám hívta fel a figyelmet először erre a Hortobágyon élő különleges ménesre, amikor madarakat fotóztunk a nemzeti parkban. Lelkesen mesélt az állatok történetéről és az áldozatkész emberekről, akik a kihalás széléről hozták vissza őket, Pentezug csodás tájáról, ami Magyarország egyik utolsó igazi vadonja. Írtam egy tervet a vadlovak csoportos mozgásának megfigyeléséről, megkértük a természetvédelmi engedélyeket, és pár hónap múlva már a terepen voltam a Hortobágyon.

EGYRE KÖZELEBB

Kata feladata az lett, hogy a lovak hierarchikus rendszerét és társas viszonyait tanulmányozza légi felvételek segítségével. Ezeket munkatársaival eleinte a kutatócsoport által fejlesztett egyedi drónokkal és héliumos ballonnal végezték.

A lovakat terepi autóval lehetett megközelíteni, a ballont pedig felfújt állapotban, kötélén vontatták a kocsin. A kísérlet alatt, hogy a lovak viselkedését lehetőleg ne zavarják, gyalogosan követték a ménest.

A csődörök sokszor megverekednek a kancákért

„A ménes háremekre tagolódik, és a háremekben minden egyednek megvan a szerepe.”

Kata a kezében tartotta a ballon madzagját, mint egy óriás lufit, és arra mentek, amerre a lovak vezették őket.

Nem tagadja, kezdetben tartott a csődöröktől, mert nagyon agresszívek tudnak lenni, egymáson is súlyos, akár halálos sebeket ejthetnek. Az új embereket először nem is engedik magukhoz túl közel, legfeljebb úgy ötven méterre. Aztán idővel egyre közelebb merészked-

het a kutató, ráadásul azt, aki csendben, nyugodtan leül a fűbe, néhány óra után, hangulatuktól függően, a lovak sokszor meg is közelítik. Persze szükséges az is, hogy rokonszenves legyen számukra az illető, illetve hogy túl sokan egyszerre ne tartózkodjanak a vadlovak közelében.

Úgy tűnik, nőket könnyebben megszeretnek, mint férfiakat, lehetséges, hogy kellemesebb számukra a hangjuk, a szaguk, kevésbé tűnnek agresszívnak.

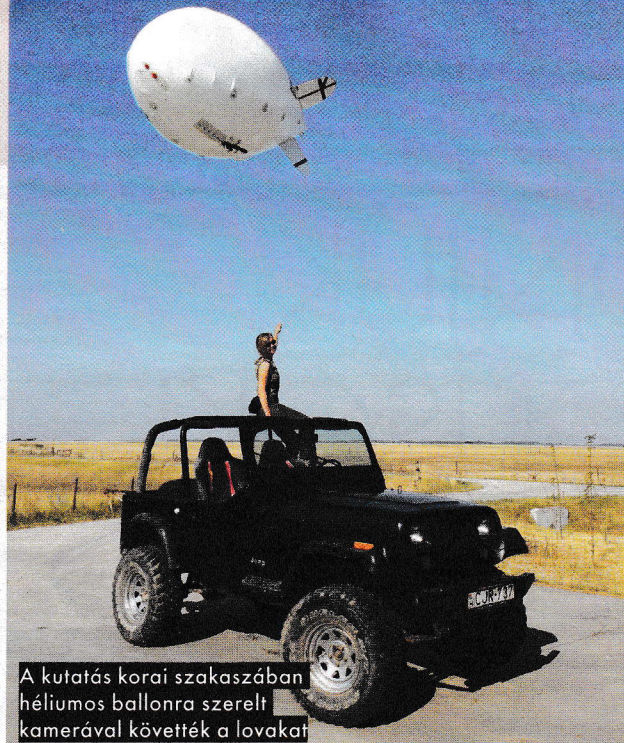
Talán ezért is alakult úgy, hogy többnyire nők foglalkoztak eddig velük.

– Az én esetemben akkor tört meg a jég még az első nyáron, amikor egyszer elaludtam a fűben. Nagyon korán keltünk, és fárasztó hajnal volt mögöttünk, így a déli nap elálmosított. Arra ébredtem, hogy lovak vesznek körül. Ezután nem sokkal megtörtént az első „befogad a ménes” élmény is. A lovak gyakran látnak embert, hisz a nemzeti park immár több szakembere foglalkozik velük, minden egyes nap kimennek hozzájuk, és ellenőrzik őket: született-e újabb csikó, nem történt-e haláleset, nem törött-e el valamelyik csődör lába a harcban, mert ezek a háremtartó állatok megverekednek ám a kancákért. A nemzeti park munkatársai név szerint ismerik őket, pontosan tudják és feljegyzik, melyikkel mi történik, és melyik hárem tagja.

HA SZERETED, MEGMENTED

Kata a kutatómunkát öt éve a Debreceni Egyetem Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszékén folytatja, feladata továbbra is a lovak csoportos mozgásának és társas rendszerének tanulmányozása. A három hónapig tartó terepszézonban hatvan napot töltenek a Hortobágyon a látogatóktól teljesen elzárt, közel háromezer hektáros területen hajnaltól sokszor akár estig.

A megfigyeléseket ma már egyszerre két drónnal végzik, az egyik magasan, a másik alacsonyan száll a ménes fölött. Felveszik, milyen alakzatban vonulnak, pihenés után melyik indul el elsőként, és hányan követik. Abból, hogy hogyan hangolják össze mozgásukat a vadlovak, következtetni tudnak a ménes szerveződésére: mi tartja össze a háremeket, és mi alapján választ egy kanca háremet. Merthogy a Hortobágyi Nemzeti Park területén élő vadlovak így, szigorú társadalmi csoportokba szerveződve élnek mindennapjaikat. A ménes há-

A kutatás korai szakaszában héliumos ballonra szerelt kamerával követték a lovakat

remekre tagolódnak, és a háremekben minden egyednek megvan a szerepe.

– Ez a munkánk legizgalmasabb része is, mert ilyenkor testközelből figyeljük meg a lovakat. Sok időt kell velük eltölteni ahhoz, hogy végül elfogadják az embert, hiszen vadállatok, nem lehet megérinteni őket, nem igénylik az ember társaságát, közelségét, viszont nagyon kíváncsiak. Csodálatos érzés, amikor végül hagyják, hogy közöttük sétáljunk, és már nem ijedt tekintettel figyelnek, hanem érdeklődően, kíváncsiskodva, sőt, ők maguk közelítenek felénk.

De persze maga a hortobágyi pusztaság is tartogat csodákat. Amikor az ember kint van a terepen, ősz vége felé már sűrű ökörnál feddi a szikes réteket, zúzmara-kristályokon csillog a hajnali fény, vonuló darvak krúgatása töri meg a csendet. Ropog a keményre fagyott fű, és a novemberi, tejszerű köd teljesen belepiti a tájat. Nem könnyű ilyenkor megtalálni a lovakat, csak hallgatózni lehet, és menni a nyerítés után. Lenyűgöző, ahogy aztán egyik pillanatról a másikra a semmiből kibontakoznak, még a sörényük is deres, az orrukából pedig, mint egy gejzírrel, tör elő két széles sávban a pára.

Kata és a csapat úttörő munkát végez, hiszen még ma is nagyon kevés az olyan megfigyelések száma, amelyek során egy teljes populáció viselkedéséről tudnak adatot gyűjteni. A légi felvételek nem zavarják a vadlovak mindennapi életét, a kutatók számára viszont nagyon sok információval szolgálnak.

– Megismertük a pentezugi vadlovak társadalmát – és ez a kifejezés nem túlzás, mivel kiderült, hogy olyan összetett társas rendszerben élnek, amit a rokonság és az ismerősi viszonyok határoznak meg. Van olyan kanca, amely közel tíz éve alkot szövetséget. Ezek az ismeretek fontosak lehetnek a vadon élő Przewalski-lovak megőrzésében is – remélem, egyszer valóban hasznossá is válnak ezen a téren.

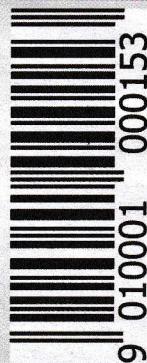
BALOGH BOGLÁRKA

FOTÓ: KORBELY ATTILA, OZOGÁNY KATA

Nyári forróság? Hűsítő árak!

Június 2-3-4.

A legszebb mediterrán növények és virágzó csodák, díszfák és cserjék, exkluzív szoliterek és növénytartók hatalmas választékával várunk! Ráadásul 2023. június 2-3-4-én minden növény árából annyi százalék kedvezményt adunk, ahány °C-t a hőmérő mutat!
A minimális kedvezmény 24%!*
2023/06. Nők Lapja

9 010001 000153

1000
EZER FORINT

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

www.oazis.hu

A kupon 2023. június 1. és 30. között
összes áruházunkban felhasználható,
leadásával 5000 Ft értékű vásárlás
esetén 4000 Ft-ot kell fizetned. A
kupon más akcióval nem vonható
össze, akciós áru termékre nem
váltatható be. Vásárlásonként egy darab
kupon használható fel.

2023/06.
Nők Lapja

1000

Ajka Ipari Park, északi szektor; Budakeszi Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál); BP - Pasarét Zilah u. 6; BP - Kőbánya Kőbányai út 47; BP - Rákoskeresztúr Pesti út 237; BP - Rákosszentmihály Szlovák út 15; BP - Soroksár Helsinki út 80; Cegléd Külső-Jászberényi út 2; Csopak Mini* Kossuth L. u. 15; Debrecen Balmazújvárosi út, a Mómex és a Metro között; Diósd Diófásor u. 19. (Az Intersparnál); Dunakeszi Pallag utca 53-55. (az Aldival szemben); Hajdúnánás Mini* Szabadság u. 50; Jászberény Nagykátai út 17; Kecskemét Budai út, a Tesco előtt; Keszthely Semmelweis u. 2; Miskolc Szentpéteri kapu, 26-os út kivezető; Mohács Pécsi út, Ipari Park; Monor 4-es főút 32. km; Nyíregyháza Korányi Frigyes út 204; Pécs Reménypusztasza 5; Szeged Alkony utca 3; Székesfehérvár Holland fásor 1; Tatabánya Erdész u. 39. (A Dózsakertben) Törökbálint Torbágy u. 4., (az Auchannál)